

**Татар гомуми белем бирү оешмаларында укучылар өчен татар
эдәбиятыннан олимпиада сораулары
(муниципаль тур, 2021-2022 уку елы) 7 ичә сыйныф**

**Уткәрү вакыты- 150 минут
Максималь балл – 53**

I. Лирик әсәргә караган биремнәр (24 балл).

*Мине шагыйрлектә мәңгө тугры им, Тәңрем;
Шунда гына күңелемнең бөтен теләк-омтышы.*

1. Бу шигырь юлларының авторын һәм шигырьнең исемен язып куй (4 балл).

Авторы: _____, шигырьнең исеме: _____.

2. Әлеге шигырьдә лирик герой нинди хыяллы, максаты турында сөйли? Жавабыңы биш-алты жөмлә белән яз (6 балл).

3. Шигырьдә лирик герой хисләренең сәбәбен күрсәт (4 балл):

4. Шигырьнең төп идеясен язып куй (5 балл):

5. Бу шигырь лириканың кайсы жанрына карый? (5 балл). Жавабыңы яз:

II. Эпик – әсәрләргә караган биремнәр. Үзен теләгән бер вариантны гына сайлап эшлә (16 балл).

I вариант

Бераз баргач, уң якта бердән чытырдаган тавышка сискәнеп китеп, куркуыннан кире чабарга башласа да, чыпчык очып чыкканнан агач яфрагы гына чытырдаган икәнен белгәч, тагын кире килде. Әнисе аны жән-пәри юк икәненә ышандырган булса да, бакча эчендә бүре-фәлән булуы мөмкинлеген ул исеннән чыгармый иде. Чөнки ул бакчаның кайларга-кайларга барып чыкканын белми, бары бу юлның озакламыйча бер чәчәклеккә чыгачагын, ул чәчәклектә чай әчәр һәм утырыр өчен урыннар барлыгын гына белә.

1. Элеге өзек нинди әсәрдән алынган? Аның авторы кем? (4 балл).
Эсәрнең исеме: _____, авторы: _____.
2. Эсәрнең төп герое кем? (2 балл)
3. Бу әсәр нинди жанрга карый? (4 балл) _____.
4. Эсәрнең жанрына хас үзенчәлекләрне аңлатып бир (төшөнчәгә аңлатма яз) (6 балл).

II вариант

Хәзер инде көймә булдыксыз, қызғаныч ябалак кебек түгел, йөрәклө карчыга шикелле матур һәм сөйкемле күренә иде. Көймәдәге егетләр да көчсез һәм йомшак тараканга түгел, гайрәтле уткен қырмыскаларга охый иде.

Гөрләвек дулкыннар арасында зирәк кош кебек оча-калка килгән көймә, көчле бер дулкын селтәве белән қырыйга урләшеп, шып итеп туктады. Арттан килгән дулкыннар да инде аны кузгатып ала алмый иде.

1. Элеге өзек нинди әсәрдән алынган? Аның авторы кем? (4 балл).
Эсәрнең исеме: _____, авторы: _____.
2. Эсәрнең төп герое кем? (2 балл).
3. Бу әсәр нинди жанрга карый? (4 балл) _____.
4. Эсәрнең жанрына хас үзенчәлекләрне аңлатып бир (төшөнчәгә аңлатма яз) (6 балл).

III. Тестларга жавап бир (3 балл).

1. Күрсәтелгән әсәрләрнең авторларын әсәр исеме белән янәшә язып куй (1 балл).
 - а) «Сандугач һәм чишмә» – _____
 - б) «Шундый минем туган ягым» – _____
 - в) «Имче» – _____
2. «Беренче театр» әсәренең авторын билгелә (1балл).
 - а) Ибраһим Гази
 - б) Әхмәт Фәйзи
 - в) Галиәсгар Камал
3. «Идегәй» әсәренең жанрын күрсәт (1балл).
 - а) поэма
 - б) дастан
 - в) баллада.

IV. Ижади бирем (10 балл).

«Чын дуслык нинди була» дигэн темага инша яз. Фикерләрене Һади Такташның «Мокамай» һәм Галимҗан Ибраһимовның «Кызыл чечәкләр» эсәрләрендәге геройлар язмышы ярдәмендә дәлиллә. Бирелгән мәкальләрне урынлы итеп куллан.

Дұслық – зур байлық.

Кош канаты белән, кеше дуслык белән көчле.

Дус дус өчен мал бирер, яу килгәндә жан бирер.

**Татар гомуми белем бирү оешмаларында укучылар өчен татар
эдәбиятыннан олимпиада сораулары
(муниципаль тур, 2021-2022 уку елы) 8 иче сыйныф**

**Уткәрү вакыты- 150 минут
Максималь балл – 50**

I. Лирик эсәргә караган биремнәр (19 балл).

1. Шигырь юлларын укы, бу юлларның авторын һәм кайсы шигырьдән булуын күрсәт (4 балл):

а) Укыйм тиз-тиз күңелдән гажаиб сурә *Коръяннән*

Газаплар мәгънәви бер күл илән алынадыр жаңнан.

Авторы: _____, шигырьнең исеме: _____.

б) Кыйл дога, ихлас белән тезлән дә кыйбла каршина;

Бел аны: керсез күңелдән тугъры юл бар гаршенә.

Авторы: _____, шигырьнең исеме: _____.

2. Биш-алты җәмлә белән бу шигырьләрнең лирик геройларына хас булган уртак хис-кичерешләрне тасвирлап яз (6 балл).

3. Элеге ике шигырьгә дә уртак булган идеяне яз (5 балл):

4. Шигырьләр лириканың кайсы жанрына карый? (4 балл). Жавапны яз.
_____.

II. Эпик – эсәрләргә караган биремнәр. Үзен теләгән бер вариантны гына сайлап эшлә (18 балл).

I вариант

Өзекне укы һәм сорауларга жавап яз.

Ярты төн узган, эшиле, эшсез йоклый, ял итә, әмма бала һаман елый иде. Бишун минут туктап тора, тагын елый башлый... Бишеге янында зыр катып юатыр өчен газапланган анасы, бигрәк тә ире белән кунак тынычлап йоклый алмый торғаннардыр дип борчыла.

Чыннан да, кунак йокламый иде.

1. Эсәрнең исеме (2 балл): _____;

2. Эсәрнең авторы (2 балл): _____;

3. Эсәрнең жанры (2 балл): _____;

4. Эсәрнең төп герое (2 балл): _____;

5. Төп геройның кичерешләре һәм бу кичерешләрнең сәбәпләрен аңлатып яз (6 балл).

6. Төп геройның кичерешләрен автор нинди алымнар ярдәмендә ача? (4 балл)

II вариант

Өзекне укы һәм сорауларга жавап яз.

Мин, мондагы күренештән арып, жәсанды, күңелем белән арып, шул эскәмиянең әле жәсимерелеп өлгөрмәгән башына барып утырдым да иске хатирәләремне башыма жыйимакчы булдым. Эскәмия артындагы карт агачтан, ни өчендер гаркылдашип, каргалар тараплылар; алар, үзләренең колакларны газаплый торган ямьsez тавышлары белән бөтен бакчаны тутырып, минем баш очымда әйләнеп йөри башиладылар. Агачтан минем өскә әллә нинди чупләр коелдылар.

Кайчандыр бу агачның ботакларында сандугачлар сайрыйлар иде!

1. Эсәрнең исеме (2 балл): _____;
2. Эсәрнең авторы (2 балл): _____;
3. Эсәрнең жанры (2 балл): _____;
4. Эсәрнең төп герое (2 балл): _____;
5. Хикәяләүченең кичерешләре һәм бу кичерешләрнең сәбәпләрен аңлатып яз (6 балл).

6. Төп геройның кичерешләрен автор нинди алымнар ярдәмендә ача? (4 балл)

III. Тестларга жавап бер (3 балл).

1.Күрсәтелгән әсәрләрнең авторларының әсәр исеме белән янәшә язып куй (1 балл).

- а) «Өйтелмәгән васыять» – _____
б) «Жан Баевич» – _____
в) «Театр» – _____

2. «Язмышның туган көне» әсәренең авторын билгелә (1балл).

- а) Галимжан Гыйльманов

б) Эхмәт Фәйзи

в) Галиэсгар Камал

3. «Өни килде» әсәренең жанрын курсет (1балл).

- a) повесть

б) драма

в) баллада

IV. Иҗади бирем (10 балл).

Чын кеше булу өчен нинди сыйфатларга ия булу кирәк? Әлеге сораяга үзенең фикерләреңне яз. Жавабыңа нигез буларак Мөхәммәдъяр, Габдулла Тукай һәм Мәжит Гафуриларның бер үк исем белән аталган «Нәсыйхәт» шигырыләрендәге фикерләргә таян һәм бирелгән мәкалльәрне урынлы итеп файдалан.

Жаның олы булса, һәр эшен олы.

Кеше булу кыен түгел, кешелекле булу кыен.

Күнел ярлылығы кесә ярлылығыннан начаррак.

**Татар гомуми белем бирү оешмаларында укучылар өчен татар
әдәбиятыннан олимпиада сораулары
(муниципаль тур, 2021-2022 уку елы) 9 нче сыйныф**

Үткәрү вакыты- 180 минут Максималь балл – 43

I. Эдэбият теориясенэ караган бирем (18 балл).

Урта гасырлар әдәбияты нинди чорларны үз эченә ала? Эзлекле итеп, һәр чорның исемен яз. Бу чорларга ни өчен шунды исем бирелгәнлеген аңлат (10 балл). Саналган ижат әхелләрен – *Котб, Мөхәммәдъяр, Кол Гали, Мәүлә Колый* – үзләре ижат иткән чорга тәңгәл китереп язып куй (4 балл). Бу авторларның берәр әсәренең исемен яз (4 балл)

II Укылган әсәр тұрында фикерләу (12 балл)

Зәнир Бигиевнең «Мен нәр, яки Гүзәл кызы Хәдичә» әсәренең геройлары Муса Салихов яки Габеннасыйр образларына ғанағаштырма характеристика яз. Аларда мәгърифәтчелек әдәбиятына хас үзенчәлекнең ғанағаштымын күрсөт.

III. Тестларга жавап бер (3 балл)

1. Күрсәтелгән әсәрләрнең авторларын әсәр исеме белән янәшә язып куй (1 балл).

а) «Сүнгән йолдыздар» – _____

б) «Туган ягым – яшел бишек» – _____

в) «Сибәли дә сибәли» – _____

2. «Әлдермештән Әлмәндәр» әсәренең авторын билгелә (1балл).

а) Фәнис Яруллин

б) Туфан Миннуллин

в) Аяз Гыйләҗев

3. «Жилкәннәр жилдә сынала» әсәренең жанрын күрсәт (1балл).

а) повесть

б) поэма

в) комедия

IV. Ижади бирем (10 балл)

Гадел белән, бу жиһан төзек булыр,

Гадел белән дөнья тулы нур булыр.

Мөхәммәдъяр ижатына нисбәтле бу шигырь юлларның мәгънәсен аңлатып, тормышта гаделлекнең әһәмияте тұрында үз фикерләрене белдереп инша яз. Бирелгән мәкалъләрне иншанды урынлы итеп файдалан.

Гадел кеше абынмас.

Гаделлекне ир дә ил дә хөрмәт итә.

Гаделлек юк жырдә, адәмлек булмас.

**Татар гомуми белем бирү оешмаларында укучылар өчен татар
эдәбиятыннан олимпиада сораулары
(муниципаль тур, 2021-2022 уку елы) 10 нче сыйныф**

Үткәрү вакыты- 180 минут Максималь балл – 43

II. Әдәбият теориясенә караган бирем (15 балл).
Әдәбият белеме фәненең тармакларын ата. Аларның һәркайсыына кыскача аңлатма бир.

III. Уқылган әсәр түрінде фикерләу (15 балл)
Кол Галинең «Кыйссай Йосыф» **яғи** Сәйф Сараиниң «Сөһәйл вә Гөлдерсен» поэмаларының берсенең идеясын аңлатып бир. Әсәр идеясын укучыга житкерүдә автор кайсы геройларга һәм нинди вакыйгаларга нигезләнүен яз.

III. Тестларга жавап бер (3 балл).

- 1.Күрсәтелгән әсәрләрнең авторларын әсәр исеме белән янәшә язып күй (1 балл).

а) «Кайсығызың кулы жылы» –

б) «Калдыр, аккош, каурыеңны» –

в) «Жомга көн, кич белән» –

2. «Таң жилем» әсәренең авторын билгелә (1балл).

а) Туфан Миннуллин

б) Фоат Садриев

в) Аяз Гыйләҗев

3.«Итил сүы ака торур» әсәренең жанрын күрсәт (1балл).

а) поэма

б) дастан

в) тарихи роман

IV.Иҗади эш (10 балл)

Гэүхэр – таши ул, лэкин хэр таши гэүхэр булмас,

Тикмә кеше (акылы булмаган) кеше гәүгәр кадрен белмәс (Кол Гали).

Бу шигырь юлларның мәгънәсөн аңлатып, бу уңайдан үз фикерләрене дә белдереп инша яз. Иншада түбәндә бирелгән мәкалльәрне дә урынлы итеп файдалан.

Яманны күрмас борын, яхшыны танып булмас.

Юләр зурны, акыллы затлыны күзләр.

Нәр ялтырган алтын, нәр өйрәткән остаз түгел.

**Татар гомуми белем бирү оешмаларында укучылар өчен татар
әдәбиятыннан олимпиада сораулары
(муниципаль тур, 2021-2022 уку елы) 11 ичә сыйныф**

**Уткәрү вакыты- 180 минут
Максималь балл – 50**

I. Әдәбият теориясенә караган бирем (21 балл).

Әсәр сюжетның элементларын санап чык, аларны аңлатып яз. Фатих Хөснинең «Йөзек кашы» әсәре мисалында сюжет элементларын күрсәт.

II. Уқылган әсәр турында фикерләү (16 балл)

Муса Жәлилнең «Табут» шигырен хәтеренә төшер һәм сорауларга жавап бир.
а) «Табут» сюжетлы шигырь була аламы? Ни өчен? Дәлилләп бир (5 балл)

б) Шигырьдэгэе каршылыктарны билгелэ? (3 балл.)

в) Шигырьнен идеясен аңлатып яз. Ул нинди геройлар ярдэмэндэ ачыла? (4 балл.).

г) Фарук картның табут ясатырга барғандагы һәм яшь кызы белән очрашканнан соңғы хис-кичерешиләрен күзәллап тасвиirlап яз (4 балл.).

III. Тестларга жавап бир (3 балл).

1. Күрсәтелгән әсәрләрнен авторларын әсәр исеме белән янәшә язып куй(1 балл).

а) «Таң вакыты» – _____

б) «Көз» – _____

в) «Галиябану» – _____

2. «Яшь йөрәкләр» әсәренен авторын билгелә (1балл).

а) Ибраһим Гази

б) Галимҗан Ибраһимов

в) Габдулла Тукай

3.«Идел» әсәренен жанрын күрсәт (1балл).

а) поэма

б) дастан

в) повесть

IV. Ижади бирем (10 балл)

«Ни сәбәптән жыр йөзенде тәнгә – мунча, жәнга – юк?!» Габдулла Тукайның әлеге шигырь юлларын эпиграф итеп алып, «Күңеленә кер күмасын дисәң...» дигән темага инша яз. Бирелгән мәкалъләрне тиешле урында файдалан.

Күңелнең ак булса, намусың саф булыр.

Күлмәкне яңа вакытында, намусыңны яшьтән сакла.

Ак күңелнең аты армас, туны тузмас.
